

VÝZVY A FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE INFEKČNÉ CHOROBY V SÚČASNOM SVETE

V poslednej dobe si čoraz intenzívnejšie uvedomujeme, že infekčné choroby nepatria iba do učebníc epidemiológie a infektológie, či do dejín medicíny. Vstupujú do našich každodenných životov, ovplyvňujú naše rozhodnutia, menia fungovanie spoločnosti a preverujú odolnosť zdravotníckych systémov. Aj napriek rôznym úspechom a pokroku, ktoré sme dosiahli vo verejnom zdravotníctve, ostávajú infekcie jedným z najväznejších problémov, ktoré nás osobne aj profesionálne ovplyvňujú. Každý z nás vedome alebo podvedome cíti tlak, ktorý je spojený s neustálymi obavami o zdravie nielen jednotlivcov, ale aj celej spoločnosti.

Rýchla globalizácia nám prináša množstvo výhod, no prináša aj nové výzvy a riziká pre naše zdravie i spoločnosť. Zvyšovanie mobility ľudí a medzinárodný obchod so zvieratami a potravinami naprieč kontinentmi nám otvára dvere k rýchlemu cezhraničnému šíreniu patogénov. Súčasne s rastúcou interakciou medzi ľuďmi a zvieratami stúpa aj pravdepodobnosť vzniku a šírenia nových zoonóz – ochorení, ktoré môže prenášať zviera na človeka. V poslednom období sme to zažili hneď niekoľkokrát a zdá sa, že kontrola nad infekčnými ochoreniami je čoraz ťažšia.

Aj demografické zmeny pred nás kladú nové otázky. Starnúca populácia, urbanizácia, migrácia či rastúca hustota obyvateľstva vytvárajú prostredie, v ktorom sa infekcie šíria rýchlejšie a ich dopad na rôzne skupiny obyvateľstva nie je rovnomerný. Naše zdravotnícke systémy musia byť pripravené riešiť túto realitu. Najzraniteľnejší z nás – starší ľudia, deti, ale aj tí, ktorí žijú v zložitých sociálnych podmienkach – sú najviac postihovaní, a práve oni často znášajú najväčšie následky.

Technologický pokrok nám priniesol skvelé nástroje na boj s infekčnými chorobami – od lepšej diagnostiky cez rýchlejšie sledovanie šírenia ochorení po získavanie presnejších informácií. No zároveň vieme, že s každým pokrokom prichádzajú aj nové riziká. Antimikrobiálna rezistencia je jedným z najzávažnejších problémov, ktorým dnes čelíme. Nie je to len abstraktná hrozba, ale každodenná realita, s ktorou sa stretávame v ambulanciách aj nemocniciach.

Nesmieme zabúdať ani na environmentálne faktory, ktoré významne ovplyvňujú proces šírenia nových a staronových pôvodcov nákazy. Klimatické zmeny menia biotopy vektorov a posúvajú hranice infekcií do nových oblastí. Predstavujú tiché a postupné riziko, ktoré môže ovplyvniť celé komunity výskytom nových alebo staronových infekčných ochorení.

A napokon, radi by sme uverili, že úspechy vo verejnom zdravotníctve nás ochránia pred infekčnými hrozbami natrvalo. No falošný pocit bezpečia môže mať vysokú cenu. Prevencia, rýchla reakcia, investície do infraštruktúry a zvyšovanie zdravotnej gramotnosti sú oblasti, na ktoré často zabúdame práve vtedy, keď je všetko v poriadku a situácia sa zdá byť stabilná.

Sociálne a ekonomické faktory, ako chudoba a nízka úroveň vzdelania, zvyšujú zraniteľnosť tých najohrozenejších skupín voči infekčným chorobám. Zlá hygiena, nedostatočný prístup k liekom a slabá zdravotná infraštruktúra priamo prispievajú k nárastu rizika nákazy, obmedzenému prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvyšovaniu pravdepodobnosti vzniku nákazy. Ak chceme hovoriť o ochrane verejného zdravia, musíme hovoriť aj o týchto problémoch.

Dnes je nevyhnutné, aby sme vnímali riziká infekčných chorôb komplexne a koordinovane. Nie izolovane, ale ako prepojený celok environmentálnych, sociálnych, technologických a demografických faktorov. Už nie je otázkou, či to spravíme, ale ako to spravíme. Multidisciplinárna a multirezortná spolupráca už nie je voľbou – je nevyhnutnosťou.

V nasledujúcich rokoch bude práve spolupráca odborníkov z verejného zdravotníctva, medicíny, sociálnych vied, ekológie, veterinárneho lekárstva a ďalších odborov určovať, ako efektívne dokážeme reagovať na infekčné hrozby. Výzvy, ktorým čelíme, sú síce náročné, ale tiež nám ponúkajú príležitosť posilniť odolnosť spoločnosti a vytvoriť systémy, ktoré dokážu pružnejšie reagovať na nové riziká.

Abysme mohli hovoriť o bezpečnejšom a zdravšom svete, musíme pokračovať v dôslednom monitorovaní a analýze rizík, podporovať kvalitnú vedeckú prácu a investovať do prevencie. Len tak dokážeme budovať verejné zdravotníctvo, ktoré bude pripravené nielen na dnešné, ale aj na budúce výzvy.

*prof. MUDr. Henrieta Hudečková, PhD., MPH
Ústav verejného zdravotníctva
Jesseniova lekárska fakulta v Martine
Univerzita Komenského v Bratislave*